

Wu Ming kolektiboaren "Proletkult" nobela

MARXISMO MARTETARRA

Wu Ming literatur kolektiboaren *Proletkult* (2018) "objektu narratibo" berriak sozialismoa eta zientzia fikzioa lotzen ditu, Sobiet Batasuneko zientzia fikzio klasikoaren aitzindari izan zen *Izar gorria* (1908) nobela eta haren egile Aleksandr Bogdanov boltxebikearen bizitza gorabeheratsua berrikusiz. Bogdanov iraultzailea ez ezik, pertsonaia xelebrea ere izan zen: medikua, ekonomialaria, filosofoa eta Proletkult mugimendu proletario eta artistikoaren sortzaile eta ideologoa.

JULEN AZPITARTE

Bogdanovek planeten arteko bi daia bat kontatu zuen *Izar gorria*-n, sozialismoaren onurak azaltzeko xedearekin, Lenin kamaradari testu epela iruditu zitzaion arren –hamaika ika-mika dialektiko eta filosofiko izan zituzten erbeste garaietatik, eta azkenean, Leninek alderditik bota zuen Bogdanov-. Liburuak istorio sinplea kontatzen du: Errusiara egindako bisita batean, giza itxurako infiltratu martetar batek "Lenni" izeneko militante iraultzaileari –ez dago azaldu beharrik noren trasuntua den pertsonaia hori– aitortuko dio Marten sistema sozialista bat ezarri dela. Iraultzak arrakasta izan zuen han duela mende asko; neurri batean, Lurrarenak baino egokiagoak ziren egoera historikoengatik.

Izar gorria-ren argumentutik gertu, *Proletkult* eleberririk haxe kontatzen du: Nacun planetako Denni izeneko emakume estralurtar gazteak Sobiet Batasuna bisitatuko du sobietar iraultzaren hamargarren urteurrenaren ospakizunetan. Halaber, 1905eko Errusiako Iraultzaren ezteandaren ondotik, Leonid Volotx boltxebikeak planeta hori bisitatu omen zuen, bai eta sozialismotik gertu zegoen gizarte ideal kosmiko bat ezagutu ere. Bada, Volotxen ustezko alaba da Denni, eta egun desagertuta dagoen aita Nacunera eramateko etorri da gure planetara. Bilaketa horretan, *Izar gorria* nobela aurkituko du aitak abandonatutako

Aleksandr Bogdanov idazlea (ezkerrean), aspertu samar dagoela dirudien Leninekin (eskuinean) xake partida jokatzen, Maxim Gorki (erdian) begira dutela.

gauzen artean, izan ere, Leonidek Nacunera egindako bisita kontatu zion Bogdanov lagunari, eta gertaera horretan oinarrituta idatzi zuen hark *Izar gorria*. Bogdanovek ez du Denniren kontakizuna sinestsiko, baina lagundu egingo dio. Bidean, iraganean lagun boltxebikeak ziren eta egun kargu garrantzitsuak dituzten agintari sobietarrak aurkituko ditu mediku diharduen idazle ohiak.

Hala, nobelak detektibe-kutsua izanagatik ere, iraultza sobietarrak bere lehen hamarkadan egindako ibilbideari

buruzko hausnarketa biltzen du: bate-tik, Bogdanoven garai iraultzaileko eta erbesteko oroitzapenen bidez; eta bestetik, kamarada zaharrekin izango dituen solasaldien bitartez. Ondorioz, nobelan errealitatearen eta fikzioaren arteko mugak lausotu egiten dira. Finean, Wu Mingek iraultza erreala baten inguruko gogoeta egin nahi du, Bogdanov ardatz hartuta. Horrekin batera, errebolta horretan kulturak zein funtzio bete behar duen aztertu nahi du, benetako kultura proletarioa eta iraultzailea sortzeko.

Ezkerrean Bogdanoven *Izar gorria* eleberriaren errusierazko edizio zahar baten azala; eskuinean, Wu Ming kolektiboaren azken nobelaren italiar edizioarena.

KULTURA BERRI BAT

Marxismoaren arabera, kultura klase sozial menderatzaileari lotutako egitura handiaren zati bat da. Hala, Tsarren Errusian, aristokrazia elite intelektuala zen eta langileak ikasle gisa hartzen zituen, baina langileriak boterea lortzean, kultura berri bat sortuko zen, zeinak lehengo erregimena ordezkatuko zuen.

Kultura proletario berri hori gidatzeko, hau da, langileek arte eta politika berriak sor zituzten, Aleksandr Bogdanov eta Anatoli Lunatxarski filosofoek Proletkult sobietar arte-erakunde esperimentalak eratu zuten Petrogradon –gaur egun San Petersburgo– 1917ko iraultzarekin batera. Erakundearen oinarrietako bat autonomia zen, alderdi komunistaren atzapar ahalguztidunetatik urruntzeko asmoz. Sergei Eisenstein zinegileak eta Maxim Gorki nobelagileak, besteak beste, abangoardiako erakundearen teoria bereganatu eta praktikara eramane zuten. “Genio handiak beti borrokatu dira askatasun sortzailearen alde, eta mezenen exijentzien eta klase menderatzailearen zentsuraren aurka borrokatu dira. Horregatik Shakespeare, Puxkin, Dante ez dira burgesiarenak, ezta lur-jabeenak ere, gureak dira!”, dio Lunatxarskik *Proletkult* eleberrian.

Bada, kultur erakundeak izugarrizko arrakasta izan zuten: hezkuntzako komisariotzaren funtsen herena jaso zuten, eta 84.000 afiliatu eta milioi erdi jarraitzaile izan zituen. Ikonoklasia, futurismoa eta konstruktibismoa oso errotuta egon ziren antolakundeetan, eta azkenean desegin egin zen alderdiko indar ortodoxoenen mesfidantzaren ondorioz; Narkompros hezkuntza publikoaren administrazioaz arduratzen zen sobietar agintziak hartu zuen bere gain. Wu Ming literatur kolektibo italiarrak idatzitako liburuaren arabera, Leninen aburuz, Proletkult intelektual utopista burgesek zuzendutako mugimendu bat zen: “Anabasa intelektualisten eta kultura proletario deritzenen erabat aurka nago”.

Bogdanov alderditik atera zuten mediku aritzeko. Transfusio-zentro bateko zuzendari izendatu zuten, zeina aitzindaria izan zen nerbio-gaixotasunak sendatzen. Halaber, Bogdanov odol-transfusioen bidez gaztetasuna luzatzen saiatu zen, *Izar Gorria* nobelako martetarrek egiten zuten bezala.

Batzuentzat ameslari, beste batzuentzat utopista inozo. Bogdanov, agian, “marxista martetar” bat baino ez zen izan. ●

Wu Ming: NARRAZIOAREN PIRATAK

Wu Ming 2000. urtean Italiako Bolonia hirian eratutako literatur kolektiboa da. Wu Mingek “anonimoa” esan nahi du txineraz, nahiz eta esanahi gehiago dituen, tartean, “bost gizon”. Taldea sasi-anonimoa izanagatik ere, taldekideen izen eta goitizenak ezagunak dira. Unibertsitatean ezagutu zuten elkar, eta kolektiboki eraiki dute beren ibilbide literarioa, taldekideek ez baitzuten aurretik literatur eskarmenturik. Hasieran Luther Blissett goitzenaz aritu ziren, eta ezizen horrekin sinatu zuten *Q* best-seller ospetsua. 2000tik aurrera baina, bosgarren kidea sartu zenean, izengoiti txinatarra aukeratu zuten, bai eta 54 eleberria idatzi ere. Taldearen literatur jarduna xede politikoak dituzten arrakasta handiko eleberririk historikoetan gauzatu da.

Izaera kolektiboaren hautua taldearen nobeletan agerikoak diren printzipio politikoekin zuzenki lotuta dago. Lan horietan, halaber, komikiaren, musikaren eta zinearen eraginak ere nabarmenak dira, haien aburuz literatura ez baita herri-kultura baino arte jasoago bat. “Idaztea borroka politikorako modu bat da, ezbaierik gabe. Gure poetika eta praktika narratiboak munduari buruz dugun ikuspegia islatzen dute”. Horretarako birjabetaz eta berridazketaz baliatzen dira fikzioarekin solastatzeko asmoz; horren adierazle da *Proletkult* bera.

Taldekideak banaka ere aritzen dira. Bakar-kako lan horiek taldean egindako best-seller historiko klasikoaren formatutik aldentzen dira, pop kutsuko metatestualki izaten jarraitzen duten arren; esaterako, taldeko bozeramaile Wu Ming 1-ek idatzitako *New Thing* (Gauza berria, 2004), zeina 1960ko hamarkadan kokatzen den, AEBetan: “Whiteman-en semea” goitzenaz ezagutzen den serieko hiltzaile batek eskubide zibilen alde dauden abangoardiako jazz musikariak erailtzen ditu.

Erakunde politiko guztietan bezala, gatazka ugari izan dira kideen artean. Entzutetsuen 2015ean gertatu zen, Wu Ming 5 kideak kuadrilla utzi zuenean: “Enpresa bat da”, salatu zuten. Bidean, Wu Ming 3-k ere militatzeari utzi zion. Erakundearen erantzun ofiziala: “Une jakin batean amaitu zen haiekiko sintonia. Familiarik onenetan ere gertatzen da”. Jakinarazpen ofizial gehiago: www.wumingfoundation.com.

